

ASEVELVOLLISUUS

Arto Nokkala

Valtio hankkii henkilöstön asevoimiinsa ennen muuta joko asevelvollisuuden kautta tai vapaaehtoisia palkkaamalla. Vain vähemmistö miehistä joutuu yleensä asepalvelukseen. Asevelvollisuusajka on useimmiten 18 ja 40 tai 50 ikävuoden välillä. Tavanomainen varusmiespalvelus kestää 6–24 kk. Reserviin kuuluville voidaan antaa kertauskoulutusta. Naiset voivat joskus astua vapaaehtoisina palvelukseen jäämättä ammattisotilaiksi. Naisten asevelvollisuus sen sijaan on hyvin harvinainen.

Asevelvollisuus tuotti etenkin 1800-luvun alusta lähtien kansan- tai kansalaisarmeijoita, jotka olivat samalla melko yksinkertaista teknologiaa käyttäviä massaarmeijoita. Asevelvollisuuden sotilaallinen merkitys alkoi hiipua Englannissa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa jo ensimmäisen maailmansodan jälkeen, mutta nousi uuteen kukoistukseen toisessa maailmansodassa. Sen jälkeen asevelvollisuus alkoi vähitellen väistyä. Asevoimien ammattimaistuminen on kiihtynyt varsinkin Euroopassa kylmän sodan päätyttyä. Yhä useampi valtio siirtyy ammattiarmeijaan tai valikoi palvelukseen kutsuttavia arpomalla, myöntämällä lykkäystä tai etsimällä vapaaehtoisia. Joskus palveluksen voi välttää myös rahalla. Muutamissa maissa asevelvollisuus säilytetään sodan varalta tai rekrytointipohjan turvaamiseksi kansainvälisiä tehtäviä varten. Lisäksi on keskusteltu asevelvollisuuden kehittämisestä yhteiskunnallisen palveluvelvollisuuden suuntaan tai rajaamisesta käytännössä kutsuntoihin osallistumiseksi.

Asevelvollisuus on instituutiona heikkenemässä yhteiskunnan muutoksen myötä. Asevoimien tehtävät ovat yhä useammin taistelutehtäviä ulkomailla. Niihin tarvitaan aikaisempaa vähemmän mutta pitemmälle koulutettua henkilöstöä. Myös uuden teknologian käyttöönotto suosii asevoimien ammattimaistumista.

Euroopan unionin jäsenmaista ammattiarmeija on tai on tekeillä Alankomailla, Belgiassa, Bulgariassa, Espanjalla, Irlannilla, Italiassa, Latviassa, Luxemburgilla, Maltalla, Portugalilla, Puolalla, Ranskalla, Romaniassa, Slovakiassa, Sloveniassa, Tšekillä, Unkarilla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla. Vain Kyproksessa ja Suomessa on asevelvollisuus, jossa selvästi yli 50 prosenttia miehistä astuu asepalvelukseen. Itävallassa, Kreikassa, Liettuassa, Ruotsissa, Saksassa, Tanskassa ja Virossa miesten vähemmistö koulutetaan sotilaiksi. Sama tilanne on Euroopan unionin ulkopuolisista Nato-maista Norjassa. Islannilla ei ole omia asevoimia.

Suomessa yhä noin 75 prosenttia miehistä suorittaa varusmiespalveluksen, vaikka osuuden laskua 2010-luvulla onkin ennakoitu. Suomen alueellinen puolustus perustuu väkilukuun nähden suuriin henkilöstömääriin ja mitoitetaan laajamittaisen hyökkäyksenkin torjuntaan. Yleisellä asevelvollisuudella on vahva kannatus. Suomen asevoimamalli erottautuu muiden Euroopan maiden asevoimista entistä enemmän 2000-luvun alkupuolella.

Kirjallisuutta

Flournoy, Michèle A. & Smith, Julianne (2005) *European Defense Integration: Bridging the Gap between Strategy and Capabilities*. Washington: Center for Strategic and International Studies (CSIS).

Jehn, Christopher & Selden, Zachary (2002) "The End of Conscription in Europe?", *Contemporary Economic Policy*, vol. 20, no. 2, s. 93-100.

Joenniemi, Pertti (toim.) (2006) *The Changing Face of European Conscription*. Aldershot: Ashgate.

Kuhlmann, Jürgen & Callaghan, Jean (toim.) (2000): *Military and Society in 21st Century Europe: A Comparative Analysis*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.

Laitinen, Kari & Nokkala, Arto (2005) *Suomalainen asevelvollisuus – historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Julkaisuja n:o 1. Helsinki: Puolustusministeriö.

Malesic, Marjan (toim.) (2003): *Conscription vs. All-Volunteer Forces in Europe*. Baden-Baden: Nomos.

Mjøset, Lars & Holde, Stephan van (toim.) (2002): *The Comparative Study of Conscription in the Armed Forces*. Amsterdam: JAI (An Imprint of Elsevier Science).

The Military Balance 2008. Routledge for The International Institute for Strategic Studies.